

U t d r a g
ur
Journal öfver Svensk Statistik
och
Allmän Hushållning
för år 1816

Sammandrag af Älfre gällande Författningar, rörande Handel, Industri och Jordbruk.

1. Om Judar och deras här i Riket ägande Näringsfriheter.

1.

Judar skall hädanefter vara förbjudit att i Riket inkomma.
Kungörelse den 19 Dec. 1806.

2.

Endast i Stockholm, Göttheborg och Norrköping är det de i Riket inkomne Judar tillåtit, att idka all loflig handel, så i gross som i minut, den sednarexdock ej annorlunda, än i öppna bodar, men icke genom kringlöpande i husen och på gatorna. - Judar af god frägd, som antingen förut erhållit skyddsbref i nu nämnda städer, eller visa sig äga ett redbart kapital af 2.000 R:dr Specie, må, efter vunnit tillstånd af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Carlstad, bosätta sig i Arvika Köping, för att där anlägga och drifva Fabriker, och under detta vilkor äfven få idka handel och de mindre handteringar, som äro Judarna i förberörda städer tillåtna.

Comm. Coll. för Judiska Nation den 27 Maj 1782. § § 5. Com. Coll. Kung. d. 22 April 1811.

3.

Judar, hvilka med handel icke sysselsätta sig, måga ej mera än de handlande av denna Nation, tillåtas att, utan Kongl. Maj:ts särskilda bifall, bosätta sig annorstädes inom Riket, än i förstnämnda Städer och Köpingar. Com. Coll. Kung. den 13 Juli 1807.

4.

De i gross handlande Judar äga, jemt rättighet att anlägga och sköta Fabriker samt deltaga i Skeppsrederier, Handelscompagnier och Skepphvarv i synnerhet att driva handel med växlar, actier och publika papper, äfven som dem är obetaget, att ingå i Entreprenader och allmänna Leverantser., vid hvilket allt och så länge de sig väl och till allmänhetens nöje uppföra, de hafva att åtnjuta lika friheter med inhemska Grosshandlare. Reglem. för Judar den 27 Maj 1782. § 6.

5.

En Jude må för öfvrigt nära sig med Konstmalning, Gravering,

11.

Dem förbjudas att idka Skrå-handverkeri. Men om judebarn vilja lära handverk äga de därtill frihet och arbete hos Christen Mästare för daglön, men måga ej upprätta egen verkstad eller själve söka och vinna Mästarebref. Reglem. för Judarna § 14.

12.

Slakteri, Bryggeri- och Sockerbageri jente Vinförsäljning i minut måga Judarna idka för egna och sina trosförvandters behof, men icke för någon annan. Likaledes förbjudes dem att befatta sig med Guld- och Silverskedning. Reglem. för Judarna §§ 15-16.

13.

Inga Judar måge af Guld eller Silver något, af hvad namn och beskaffenhet som helst tillverka, byta eller försälja, vid confiskation af varan och annat straff. Comm. Coll. Kung. 6 Maj 1790.

14.

Förfalskar Jude Rikets mynt, det förderfvar eller försämrar på hvad sätt som helst ske må, straffes efter Lag och Spöslitning, och derest brottet ej förtjänar dödsstraff, förvises genast ur Riket. Reglem. för Judarna § 17.

15.

Till bequämlighet för Judarna i deras Religionsöfning och i synnerhet på det de inom sin communauté måge, så i deras rörelse som enskilda hushållning, kunna räcka hvarandra hjälpsam hand, skall uti forenämde trenne privilegierade Städer för dem utses tjenliga boningstrakter, hvarest de uto hyrda eller köpta egna hus kunna vistas, sina Fabriker inrätta och underhålla, samt hafva öppna Handelsbodas. De Judar som idka Grosshandel, ~~skall~~ obetagit, att hyra och hålla egna Magasiner, ehvarest inom staden de det nyttigast finna, äfven som en sådan i gross handlande Jude hvilken har förmögenhet att köpa sig eget hus och det sjlf jente sin betjening bebo, må äga frihet, att ett sådant på vilket ställe i stadxn han helst vill, och för dess rörelse tjenligast vara kan, för sig uti sitt namn inlösa, der bo och sin rörelse drifva. Jude-Reglem. § 18.

16.

I sina lagliga ärenden måga Judarne försedde med vederbörliga Pass, resa emellan Rikets städer och der så långa vistas, som deras

Pitschersstickning, Diamants- och andra Stenars slipande, Optisk glas slipning, samt allehanda Mathematiska och Mechaniska Instrumenters förfärdigande. Deseiners och Mönsters ritande, Brodering och annan konstig sömm, Lacktillverkning, Penneberedning, Korkskärning och dylika arbeten som ej hëra under skrå. Reglementet för Judar § 7.

6.

Åstunda en här i landet född eller uppfödd Judeson ett så kalladt Skyddsbrief, till sin lofliga fortkomst, åligigger det Magistraten att hans ansökning, med åtföljande bevis af Judeskapets Äldste utfärdade, emottaga, deras pålitlighet undersöka och om dervid ej något är att påminna honom Skydsbrevet inom 14 dagar, sedan ansökningen gjordes, vid ansvar, meddela, enär den sökande bevist sig äga ett redbart capital af mi-nst 1.000 R:dr Specie. Reglem. för Judar § 9.

7.

Den Rabbi eller Föreståndare som med Commerce-Collegii tillstånd för Synagogans skull inkallas vare undantagen från skyldigheten att något visst penninge-capital eller egendom i Riket införa. Reglem. för Judar § 10.

8.

Förr än en Jude sitt Skyddsbrief undfår skall han till Stadens Cassa, en gång för alla, erlægga 100 R:dr Specie för rättigheten af Grosshandel eller minuthandel i öppen bod, men till de öfvriga här ofvanföre nämnda tillåtna handarbeten hälften eller 50 R:dr Specie. Hvarförutan ~~sk~~ han årligen, lika med Stadens Borgarskap bör betala alla de pålagor som honom genom vanlig taxering kunna åläggas, och för deras riktiga erläggande, minst i sex års tid ställa vederhäftig borgen, innan Skydsbrevet honom meddelas. Regl. för Judarna § 11.

9.

Judarna äro förbjudne all minutförsäljning av Victualievaror, Vin, Brännvin, Dricka och Medicamenter. Regl. för Judarna § 12.

10.

Judarna skola icke äga rättighet att bevista några Marknader, utom i den stad hvarest de äro bosatta och själva idka handel eller Fabriker. Reglem. för Judar § 13.

11.

angelegenheter det fordra, men ej idka minuthandel under resan.

17.

Vill Jude resa emellan Rikets städer, skola Öfver-Ståthållaren i Stockholm, Landshöfdingarna eller Magistraterna i Städerna, som dessa Pass utfärda och för hvilka Juden bör uppgifva ändamålet af sin resa, tillhöra att pröfva huru lång tid till resan fordras samt sådant i Passet införa. Den Jude som öfverskrida den utsatta tiden plikte 50 R:dr Specie. Comm. Coll. Kung. den 14 April 1815.

18.

På landsbygden måga Judarne icke kringresa att handel eller Handverk drifva vid 50 D:rs vite. Den som dermed beträdes skall genast under bevakning afföras till sin hemort. För Tjänste-Judæ betale Husbonden och för Judeson dess Föräldrar denna plikt, utom skutslega och Kronobetjeningens besvär. Den Jude som denna plikt ej kan erlægga, för honom skall Judesamhället betala.

19.

Vederbörande Autoriteter äro anbefalte att noga deröfver vaka att ingen Jude, utom de som efter särskilda Resolutioner äro berättigade att handla med Nipper och Juveler både i stad och på landet, må tillåtas idka handel i någon annan ort, än i den stad de bo och taxerade äro. Comm. Coll. Kung. 8 Feb. 1802.

20.

För den Judarna tillåtna Handels- och Näringsfrihet, skola de af Konungens Befallningshavande årligen taxeras år Kronan och Stadens Hvarje Husfader ansvara för de hos honom varande personers contributioner. De bättre af Judarnes betjening betala årligen 3 R:dr de mindre deraf 1 R:dr 24 sk. och den sämste delen 24 sk. Speice. Hvaremot Judarne äro frie från all slags contribution, utom Tull- och vanlig Accis, som deras varor åtfölja. Jude-Regl. § 21.

21.

Judarna tillåtas att i de för dem utsedda städer inrätta Synagoger samt der hålla en Rabbi med nödig betjent ankommande på dem sjelva hvad titel och värdighet de inom sig vilja lemna den person som de till Synagogans föreståndare utvälja. Jude Reglem. § 22.

22.

Judarne äga rättighet att ingå giftermål med sina Religionsförvandter, men ej med några andra. Och skall det par som ärnar gifta sig förut erlægga en gåva af 6 R:dr Speicie till det i

Stockholm inrättade Gardes-Bernhuset, samt innan Äktenskapet tillåtes hos Magistraten uppta behörigt quitto öfver denna summas riktiga betalande, hvaremot Judarne alldeles undantages från Värfningsplacatet. Jude-Reglem. § 23.

23.

Ingen af de i Riket varande Judar skall äga frihet ett i dess tjänst antaga och nyttja någon svensk undersåte. hvaremot av egen och andra nationer måga hysa och underhålla så mycken betjening de behaga, med vilkor att Husbonden skall stå i ansvar om några af dess Domestiker med handel- eller på hvad annat sätt bryter mot nu tagna författningar. Jude Reglem. § 24.

24.

Ej måge Judarne på Söndag och Högtidsdagar öppna deras bodar till handel och köpenskap eller sig andra göromål företaga hvarav förargelse ibland Christne uppväcka kan. Vid den plikt som allmänna Lagen å Sabbatsbrott stadgar. Icke heller må Jude sina af annan Nation varande Tjenstehjon att bevista den Gudatjänst hvartill desse sednare sig bekänna, eller besvåra dem på Sön- och Högtidsdagar med annat arbete än det som Svenskt Tjenstefolk då vanligen pläga förrätta.

25.

När Jude dör, skall sådant hos de Embetsmän hvilka vårda Stadens Polis, anmälas, innan liket utföres och skall för dem uti hvarje af förenämnda tre städer utses och anordnas en särskilt begravningsplats, hvilken den likväl åligger att inhägnas. Jude Regl. § 26.

26.

Öfver den dödes kvarlåtenskap bör, under juarnas äldste tillsyn ett ordentligt inventarium upprättas, samt vid tio R:drs vite inlemnas. I Stockholm till Förmyndarekammaren, och i Göteborg samt Norrköping till dervarande Magistrat. Jemte den vid Boupp-teckningen vanliga Procentens erläggande. Jude-Reglem. § 27.

27.

Förmyndare äga Judarne att sjeftve förordna, vårda och förvalta den aflednes efterlemnade egendom, samt hafva tillsyn öfver dess barn så länge de äro omyndiga och inom Judesällskapets uppfostras dock hafva Judarne så snart Förmyndare tillsatte blivit att sådant jemte de antagna Förmyndarenes namn hos Magistratens anmäla.

28.

Öfver Judarnes giftermål, födde och döde, skola deras Äldste hålla och till Magistraten årligen afgiva tvenne tabeller, efter det formulär som Commerce Collegium dem till den Ändan låtit tillställa. Af hvilka tabeller den ena förbliva vid stadens arkiv och den andra till Commerce Collegium insändas bör.

29.

Alla tvister som i Judarnas Arfsaker uppkomma skola vid deras egen Rabbiner-Rätt och ej annorstädes upptaga och afgöras.

30.

Uppkommer tvist mellan Christen och Jude och kan sanning ej utan ed utletas, aflägge då Jude, sedan Domaren, efter föregången laglig pröfning, detill bifall gifvit, denna ed uti Synagogan och i Domarens närvaro, på lika sätt samt efter enahanda eds-formulaire som i dyliktfall vanligen nyttjas, då Judar med hvarandra gå till Rätta. - Beträdas Jude med falsk ed, vare sig mot Christen eller någon af Judarnes egen Nation, skall han utom det straff Rikets Lag i allmänhet för menedare utsätter, genast förvisas landet.

31.

Som Judarne äga att njuta all den säkerhet samt det beskydd till lif, heder och gods som svenska Undersätare tillkommer, så åligger dem deremot att i alla måtto ställa sig Sveriges Lag och Regerings-sätt samt detta Reglemente till efterrättelse. Och varda de för öfrigt strängeligen åtvarnade att ej på något sätt med ord eller gerning den Christna Församlingen förolämpa.

32.

I händelse någon af Judisk Nation, som vore antingen af särdeles stor förmögenhet eller äck ägde någon förut här obekant kunskap hvarmed han ville börja någon ny och opåtänkt handelsgren eller slöjdinrättning som finnes lända Riket till en besynnerlig förmån och nytta skulle sådant hos Commerce Collegium tillkännagifva, så vill Collegium efter dervid sig förteende anledning ar en sådan hos Kungl. Maj:t i underdånighet anmäla.